

Program för:

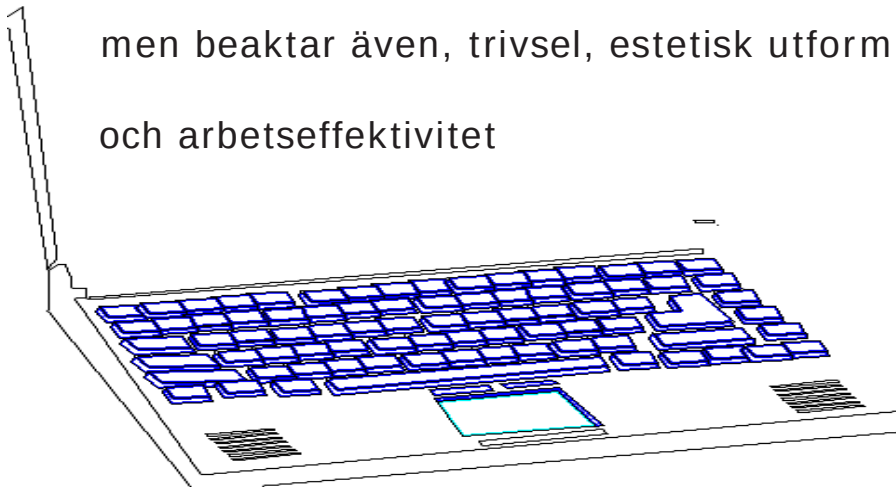
Byggnadsdeklaration:

Inomhusmiljö – skolor

Omfattar företrädesvis luftmiljö – hälsa

men beaktar även, trivsel, estetisk utformning

och arbetseffektivitet

Augusti 2007

INNEHÅLL	Sida
FÖRORD	3
1. BAKGRUND OCH SYFTE	4
2. INNEHÅLL I BYGGNADSDEKLARATION	6
3. PROJEKTPLAN / GENOMFÖRANDE	8
UNDERLAG FRÅN REGERINGEN	10
BILAGOR	
BILAGA 1 : MILJÖBALKEN	11
BILAGA 2 : MILJÖBALKENS TOLKNING I AKTUELLA RÄTTEGÅNGSÄRENDET	12
BILAGA 3 : DE SVENSKA MILJÖMÅLEN OCH REGERINGSARBETET	16
BILAGA 4 : INOMHUSMILJÖ OCH ENERGIANVÄNDNING. (UTDRAG) MILJÖDEPARTIMENTET, (SOU 2004:78)	19
BILAGA 5: PM OM FUKT, MÖGEL OCH BULLER I BYGGNADER. (UTDRAG) MILJÖDEPARTIMENTET (DIR. 2004:16)	20
BILAGA 6: FRÅN REGERINGSKANSLIET (UTDRAG) 0 EKOLOGISK HÅLLBAR SAMHÄLLSPPLANERING 0 MILJÖ OCH HÄLSA 0 KRETSLOPPSPOLITIK	21
BILAGA 7: Miljörådets utvärdering av Sveriges 15 miljömål (februari 2004) och de miljömål som främst berör fastighetsområdet är (UTDRAG)	26
BILAGA 8: MYNDIGHETER	27

FÖRORD

Det finns behov att genomföra byggnadsdeklarationer i svenska skolor. Detta för att de som vistas i skollokaler skall känna en ökad trygghet och att minska störningsmomenten i vardagsarbetet, inte minst för fastighetsförvaltningen. Idag råder i många sammanhang en osäkerhet över vad som påverkar luftmiljön inomhus. En rätt hanterad byggnadsdeklaration som inkluderar ökad tydlighet kring de faktorer som påverkar luftmiljön inomhus, blir ett viktigt instrument för att både kunna förebygga många problem och minska antalet störningsmoment i vardagsarbetet på skolor.

Den situation som idag råder har troligtvis medfört att allergikers och astmatikers situation försämrats de senaste åren och fortsätter utvecklingen riskerar förhållandet att ytterligare förvärras. Det fordras krafttag att rätta till rådande problem. Viktigt är en totalbild över samtliga faktorer som påverkar inomhusmiljön och inte enbart en för enkelsidig fokusering kring byggnadstekniska parametrar. Även lagsystemet är på många håll svårtolkat och måste förtydligas för att bli hanterbart i det svenska vardagsarbetet. För att ge en inblick i problemet har vi studerat ett rättegångsärende gällande en lägenhet, se bilaga 2. Orsak till att denna tvist tas upp är att generellt drabbas många skolor av liknande problem där hanteringsformen är densamma och ofta innebär detta

- att stora resurser förbrukas,
- olust och misstrivsel mellan olika parter uppstår eller förstärks,
- beslut fattas på bristfälligt underlag, egentligen en hel del tyckande från vissa grupper utan att fastställa sakliga samband,
- misstolkning av lagsystem sker och
- t.o.m. sker brister i myndigheters agerande.

Denna rapport utgår från grunderna i svensk miljöpolitik och lagsystemet och vill ge en inblick i grundtankarna i det svenska miljöarbetet och några viktiga inslag bifogas denna rapport i sammanställda bilagor. Viktigt underlag för denna rapport är lagsystem och de specifika rapporterna:

- *Regeringens byggnadsdeklarationsutredningen nr: M 2002:06 (promemoria 2002-04-04, upprättad inför hearing 28 april 2004) och*
- *Frågor om fukt, mögel och buller i byggnader m.m. (Regeringskansliets rättsdatabas, Dir. 2004:16).*

Thomas Alsmo
augusti 2007

1. BAKGRUND OCH SYFTE

Dålig luftmiljö inomhus har under de senaste decennierna blivit ett omfattande problem i Sverige, detta genom att hälsobesvär drabbar personer som regelbundet vistas i en viss byggnad. I en riksomfattande undersökningen av svenska bostäder (ELIB; 3) fann man att nära en halv miljon människor i Sverige ansåg sig besvärade av inomhusklimatet. Enligt den nationella miljöhälsoenkäten 1999 (NMHE 99), som besvarades av 11 233 personer i åldrarna 19–81 år, rapporterade 18 procent av den vuxna befolkningen, vilket motsvarar en miljon personer, besvär av ett eller flera symtom som irritation i ögon, näsa och hals, torrhet i slemhinnor och hud, hudutslag, trötthet, huvudvärk och illamående som de relaterade till inomhusmiljön i bostaden, skolan eller på arbetet.

Problemställning kring dålig luftmiljö inomhus kallas ofta Sick Building Syndrome (SBS). World Health Organisation (WHO) specificerar att om fler än 20 % av brukarna i en byggnad rapporterar hälsoproblem klassificeras den som en problembyggnad. Emellertid kan terminologin SBS vara missledande då inomhusmiljön inte bara påverkas av byggnadens utformning, installationer och materialval, utan i hög grad också av hur den används, underhålls och vårdas. En mer lämplig uppdelning är:

1. *Ospecificerade byggnadsrelaterade hälsoeffekter*; vilket innebär att personer drabbas av ovanstående hälsobesvär vid vistelse i en byggnad eller i en viss del av byggnaden. Symtomen upphör efter det att personen lämnat byggnaden.
2. *Specificerade byggnadsrelaterade hälsoeffekter*; vilket innebär kända byggnadsrelaterade faktorer som ger risk för hälsobesvär. Exempel på detta är för höga nivåer av radon som medför cancer risk, formaldehyd som ger risk för effekter på ögon och bakterier som kontaminerar färskvatten.

Beträffande punkt 1, *Ospecificerade byggnadsrelaterade hälsoeffekter* är det mer fråga om att en specifik byggnad hamnar i fokus. Traditionellt koncentreras utredningar vid problem till tekniska frågor. Risk finns att för inomhusmiljön andra viktiga aspekter inte värderas i tillräcklig omfattning såsom överbelastning av rummet från verksamheten och människors kontakter utanför byggnaden, både direkt och indirekt med miljöer som man ej tål. Troligtvis är skolmiljöer en av de mest utsatta byggnaderna när det gäller denna problematik. Kostnader för att åtgärda problem kan vara omfattande för kommuner i form av störningar i verksamheten, sjukskrivningar, rehabiliteringar samt tekniska åtgärder såsom om- och nybyggnader. Situationen underlättas inte av att många olika konfliktytor hamnar under samma tak, d.v.s. inte bara tekniska frågor. Risk finns i en besvärlig vardagssituation att byggnaden på något sätt blir det gemensamma problemet.

För att förebygga besvärliga problem kan det vara nödvändigt att arbeta förebygganden med fastighetsunderhållet och i detta är byggnadsdeklaration ett välkommet instrument. Grundläggande syftet med en byggnadsdeklaration är att med tillgängliga resurser uppnå för kommuninvånarna bästa möjliga kvalitet och standard och att resurser kan fokuseras där de verkligen behövs. Även ur estetisk synpunkt kan det på många skolor finnas behov av att miljön ses över för att upplevas både mer lockande och inbjudande.

Målsättningen med en byggnadsdeklaration är

- inom förfogade resurser skapa bästa möjliga inomhusmiljö,
- utgöra ett incitament att hushålla med resurser,
- mer effektivt nyttjade lokaler,
- på bästa sätt beakta situationen för allergiker och astmatiker,
- öka kunskapen om och förståelsen för, på luftmiljön påverkande faktorer,
- vara ett stöd för att leva upp till myndighetskrav och lagsystem,
- miljöstörningar typ SBS undviks.

2. INNEHÅLL I BYGGNADSDEKLARATION

Byggnadsdeklaration innebär ett program för att utveckla den fysiska inomhusmiljön. Med utgångspunkt från de förutsättningar och behov som råder i kommunen upprättas ett anpassat kvalitetsprogram. Förutsättning är ett långsiktigt agerande som innebär att god kvalitet även på sikt upprätthålls. Lämplig struktur och innehåll i en byggnadsdeklaration är

- A. Kontrollinsatser i inomhusmiljön samt löpande redovisa att kvalitetskoncept upprätthålls.
- B. Dialog med intressenter bl.a. genom utbildning, riktade informationsinsatser och utformade enkäter.
- C. Fukt- och mögelinventering.
- D. Områdesbevakning kring olika händelser som sker inom området i vårt samhälle.
- E. Program som hanterar akuta miljöstörningar för att i ett tidigt stadium sortera problemställningar. Vad förorsakar problem, brister i byggnadens tekniska status eller ej?

Exempel på en aktivitetsplan:

1. Inventera och kartlägga behov
2. Planera insatser
 - Okulärbesiktningar, inkl kartlägga mögelsituationen
 - Dialog med brukare genom enkäter och informationsinsatser
 - Luftmätningar
 - Personalutbildning (företrädesvis skyddsombud)
3. Underhålla miljöarbetet så kvalitetsnivå upprätthålls och detta genom att regelbundet upprepa aktiviteterna under punkt 2, förslagsvis 1 gång / år. Därutöver bör byggnadsdeklarationen bli en naturlig del i arbetsmiljöordningarna som regelbundet sker på skolorna.

Kontinuerlig besiktning av byggnader genomförs, exempelvis 1 gång/år och mätinsatser genomförs som ger betydande resultat för kontroll av luftkvalitet. Exempel på lämpliga mätparametrar i luftmiljön är antalet partiklar, koldioxid, luftfuktighet och lufttemperatur. Vid rätt hantering ger detta betydande och förståeligt resultat över luftkvalitet och hur den påverkas. Beträffande partikelmängden i luftmiljön är dessa en tydlig indikator över luftens hygien och därmed en hälsoindikator. I intervallet $>5,0 \mu\text{m}$ och $>10,0 \mu\text{m}$ är det ett väl känt faktum att partiklarna i detta storleksintervall är transportörer av hälsonegativa kontaminationer såsom bakterier och allergener.

Information är en viktig uppgift i en byggnadsdeklaration, inklusive att öka tydligheten kring faktorer som har störst påverkan på luftmiljön inomhus. Löpande upprätthålla dialog, från fastighetsansvarig till brukare genom enkäter och anpassade informations-/utbildningsinsatser. Det är fastighetsägaren som har mest kunskap om byggnaden och därmed är mest lämpad att ta ett initiativ till mer långsiktiga åtgärder. Med detta kan problemsituationer undvikas såsom

- osäkerhet hos skolpersonalen, elever och deras föräldrar beträffande de faktorer som påverkar luftmiljön inomhus
- teknisk personal som riskerar att få en mycket olustig och svårplanerad arbetssituation samt en dialog uppstår som inte finns möjlighet att behärska
- insatser genomförs som fordrar omfattande resurser utan att man tydligt kan fastställa nyttovärdet av dessa.

Byggnadsdeklarationen skall anslås på en väl synlig plats i byggnaden för att alla intressenter skall kunna ta del av informationen. I övrigt skall redovisas uppgifter om radon, ventilation, energianvändning samt övriga miljöfrågor som idag är aktuella.

3. PROJEKTPLAN / GENOMFÖRANDE

Inledningsvis viktigt att kommunledning lägger riktlinjer, omfattning och policy för hur kvalitetsarbetet skall genomföras. Det kan vara lämpligt att en för kommunen övergripande referens- / styrgrupp tillsätts som fastställer ramar, informerar kring resultat som upparbetas etc. Hur samordnat en byggnadsdeklaration kan genomföras är av avgörande betydelse.

1. En separat åtgärd inom fastighetsavdelningens område. Innehåll och genomförande, i stort sätt på samma sätt som när byggnadsdeklarationen samordnas med skolavdelningen, se punkt 2. Dock viktigt att understryka, hur insatser planeras och genomförs måste anpassas efter denna förutsättning samt tydlighet i dialogen med övriga intressenter måste alltid beaktas. Exempelvis mycket nödvändigt med tydlighet kring frågeställningar över vad som påverkar inomhusmiljön. Med belysande resultat erhålls underlag för bedömning vad som påverkar inomhusmiljön och dess hygien och om det är en byggteknisk fråga eller styrs av andra faktorer.
2. Ett samarbete mellan skolavdelningen och fastighetsavdelningen som ur kommunens synpunkt oftast är att föredra. Inledningsvis genomförs en övergripande inventering för att fastställa statusen i kommunen. Därefter kan lokala insatser genomföras i skolbeståndet som styrs av de behov som föreligger på respektive skola. Ofta kan det vara lämpligt att projektet inleds med ett begränsat antal klassrum i en skola för att inom kommunen bygga upp ett referensobjekt.
 - a) ett begränsat antal klassrum väljs ut
 - b) mätinsatser genomförs som kartlägger luftkvaliteten
 - c) om så fordras åtgärder genomförs för att förbättra luftkvaliteten
 - d) mätinsatser – kartlägga om förbättrad luftkvalitet uppnåtts.

Därefter kan mer strukturerade insatser gällande byggnadsdeklarationer genomföras för respektive skola

- A Det praktiska deklarationsarbetet inleds på en skola eller i en skolbyggnad med en inventering som kartlägger situationen. Detta sker genom
 - o dialog med berörd rektor och övriga ansvariga på skolan
 - o dialog med skyddsombud
 - o besiktning av skolan och finns störningsmoment besöks berörd yta och dess personal
 - o en lokal styr- / projektgrupp tillsätts för projektet på skolan
- B Program för genomförande av en byggnadsdeklaration upprättats för skolan.
- C Byggnadsdeklarationsarbetet genomförs, omfattning styrs av de behov som råder. Hur

djupa insatser som fordras utvärderas under punkt A och sannolikt varierar behovet under det att projektet växer fram.

- o Personaldialog sker genom enkäter och informationsinsatser, *exempelvis gällande enkäter om vi kan upprätta förtryckta formulär eller en djupare personlig dialog fordras.*
- o Föräldrar- / elevdialog sker genom att hålla "öppna hus" på skolan. Fordras ett ökat engagemang från detta håll kan detta hanteras genom förälder deltagar i projektgrupp, eller separata förälder- / allergigrupper bildas.
- o Utbildningsinsatser där **skyddsombud** är en viktig personalgrupp i de svenska skolorna och som juridiskt har en stark position. I det inledande skedet av byggnadsdeklarationsarbetet bör det vara lämpligt att koncentrera utbildningsinsatserna till skolans skyddsombud för en tydlig och ordentlig genomgång av området. Denna aktivitet påverkas av respektive skyddsombuds uppfattning hur man vill genomföra insatsen. Syftet med denna insats är att ge en ökad kompetens hos skyddsombuden. Långsiktig målsättning är att skyddsombud skall kunna hantera eventuella störningar som kan uppstå i vardagsarbetet. Dessa personer har under projektperioden en regelbunden kontakt med Thomas Ahlsmo för löpande avstämning så att eventuell problemställning i ett tidigt skede fångas upp. Vid kurstillfället sker normalt att byggnadsdeklarationsarbetet mer i detalj planeras i samråd mellan Ahlsmo och skyddsombuden. Viktigt är att skyddsombuden är uppdaterade i projektet och känner sig bekväma att diskutera innehållet.
- o Mätinsatser för kvalitetskontroll av skolhygienen.
- o Övriga insatser som finns behov för.

Lämpligt är att projektet har en flexibilitet som ger möjlighet till anpassning under dess genomförande.

Byggnadsdeklarationen är ett långsiktigt projekt för upprätta rutiner att en viss kvalitetsnivå upprätthålls på skolan. Detta sker bl.a. genom besiktningar, mätinsatser och enkäter. Omfattning och hur lång tid det tar att arbeta upp ett mer rutinmässigt förfarande beror på de lokala förutsättningar som råder. Belysande resultat, mättal erhålls via luftmätningar och enkäter. Mer långsiktiga mättal kan utgöras av elevresultat, sjukvårds- / vikarieparametrar och hur kostnaderna för fastighetsunderhållet utvecklas. Även lokalytor bör på sikt kunna nyttjas effektivare.

Rent konkret utvecklas byggnadsdeklarationens från två håll.

1. Regelbundet dokumenteras den byggnadstekniska statusen, de åtgärder som löpande genomförs.
2. Från brukarhåll erhålls regelbundet förfrågningar som ibland, om det inte beaktas kan skapa så stor oro och olust att en sund hantering omöjliggörs och byggnader till och med måste rivas. Viktigt är att omedelbart kunna fånga upp problem och via enkäter erhålls information hur brukare upplever inomhusmiljön.

UNDERLAG FRÅN REGERINGEN

Från regering har under senaste åren en hel del arbeten genomförts som berör den fysiska inomhusmiljön, bl.a. regeringspropositioner, rapporter inom specifika områden, utvärderingar av dagens situation samt framtidsbedömningar. Nedanstående regeringspropositioner och regeringsrapporter är intressanta för detta projekt och har sammanställts av Myc-Tech och är i elektronisk form tillgängliga på Internet på vår hemsida www.myctech.se.

- o [Miljöhälsorapporten 2005 sammanställning_fastighet.](#) (pdf-fil)
- o [Från svenska miljömål och lagsystem till en bra skolmiljö inomhus \(pdf-fil\)](#)
- o [Regeringsarbetet med byggnadsdeklaration \(pdf-fil\)](#)

En rapportsammanställning från följande material

1. BYGGNADSDEKLARATIONSUTREDNINGEN NR:
M 2002:06 (Utdrag från promoria 2002-04-04, upprättad inför hearing 28 april 2004)
2. FRÅGOR OM FUKT, MÖGEL OCH BULLER I BYGGNADER M.M.
(Utdrag från Regeringskansliets rättsdatabas, Dir. 2004:16)
3. FRÅGOR OM BYGGNADSDEKLARATION, BYGGNADSREGISTER OCH BYGGFELSFÖRSÄKRING (Utdrag från Regeringskansliets rättsdatabas, Dir. 2002:93)

- o [Miljöbalken \(pdf\)](#)
- o [Regeringsproposition 2001/02:128 Vissa inomhusmiljöfrågor \(pdf-fil\)](#)

BILAGA 1: MILJÖBALKEN

Sveriges första samlade miljölagstiftning är [Miljöbalken](#) som är vårt främsta juridiska redskap för att uppnå miljömålen. Det finns en hel del nyheter i miljöbalken jämfört med tidigare miljölagstiftning, bland annat

- *Allmänna hänsynsregler*, som alla ska följa för att skydda naturen. Hänsynsreglerna innebär till exempel att alla måste vidta nödvändiga skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Hänsynsreglerna ska gälla för all verksamhet som påverkar miljön och betyder att den som orsakar skada eller olägenhet ansvarar för att förebygga eller avhjälpa den.
- *Miljökvalitetsnormer*, som sätter gränser för hur mycket naturen tål. Genom miljökvalitetsnormerna bestäms högsta eller lägsta halt av ämnen i mark, vatten eller luft i ett område.

Samtidigt är målen vägledande för hur miljöbalken ska tillämpas. På en del områden finns juridiskt bindande [miljökvalitetsnormer](#) som i detalj anger lägsta godtagbara miljökvalitet och som därmed ger en extra möjlighet att reglera vissa verksamheter. Miljökvalitetsnormer (MKN) regleras i 5 kap. miljöbalken och normer kan meddelas av regeringen i förebyggande syfte eller för att åtgärda befintliga miljöproblem. Detta för att de svenska miljökvalitetsmålen ska uppnås eller för att kunna genomföra EG-direktiv. Idag finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, bly, bensen, partiklar (PM10) och ozon i utomhusluft ([SFS 2001:527](#)) samt för olika parametrar i fisk- och musselvatten ([SFS 2001:554](#)). Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen tagit fram förslag som kan underlätta och samordna kontrollen av miljökvalitetsnormerna för utomhusluft.

Ett annat viktigt verktyg i miljöarbetet är ett nytt svenskt klassificeringssystem – [Bedömningsgrunder för miljökvalitet](#) – som underlättar tolkningen av miljödata och omfattar [Grundvatten](#), [Sjöar och vattendrag](#), [Kust och hav](#), [Skogslandskapet](#), [Odlingslandskapet](#), [Förorenade områden](#) (d.v.s. det påtalas inget specifikt om byggnader i detta klassificeringssystem). Denna bedömningsgrund skall ge oss bättre möjligheter att utvärdera och beskriva den rådande miljösituationen. Miljöarbetet kommer kontinuerligt att följas upp och utvärderas. Det är en förutsättning för ett närmande av det övergripande målet, ett ekologiskt hållbart samhälle. Bedömningsgrunder för miljökvalitet är ett klassificeringssystem avsett att underlätta tolkningar av miljödata. Med dess hjälp ska man kunna bedöma om uppmätta värden är låga eller höga, antingen jämfört med genomsnittet för landet eller jämfört med ursprungliga nivåer. Bestämmelserna om miljökvalitetsnormer infördes i samband med att miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999. Miljökvalitetsnormer är med andra ord ett relativt nytt styrmedel i svensk miljö rätt, och det är inte alltid klart vad som gäller vid tillämpningen av bestämmelserna. Det är viktigt att betona att det för vissa frågor som aktualiseras av införandet av miljökvalitetsnormer inte finns enkla och snabba svar. I en del fall behöver först en rättslig praxis skapas.

BILAGA 2: MILJÖBALKENS TOLKNING I AKTUELLA RÄTTEGÅNGSÄRENDET

Vi kan konstatera det är ingen lätt uppgift att komma till klarhet i denna typ av ärende. Det som kan tolkas från Länsstyrelsens utlåtande är att man inte ifrågasatt tillämpningen av Miljöbalken. En närmare studie i Miljöbalken och till de avsnitt som hänvisades till i utredningsarbetet. Följande är hämtat från domstolsbeslut, Länsstyrelsen i Stockholms Län, 2000-01-28, Beteckning 18631-1999-44920. Ett bostadsföretag hamnade i tvists med en hyresgäst där hyresgästen påtalade hälsobesvär som ansågs vara förorsakad av brister i byggnadens tekniska status, dvs *Ospecificerade byggnadsrelaterade hälsoeffekter*. Dialogen mellan parterna pågick under ett par års tid och ett antal utredningar genomfördes och praktiska åtgärder vidtogs. Ett konsultföretag har genomfört utredningar och man anser sig kunna konstatera följande brister i lägenheten som orsak till hyresgästens hälsobesvär.

- Klibbigt lim under golvmattor.
- Golvmattor släppt från underlag av board.
- Mattanslutning mot dörrkanter och dörrfoder varit bristfälligt utförda.
- Duschrumsgolv med för svag lutning.
- Dörrkarm med förhöjd fuktighet.
- Förhöjd fuktighet under tvättställ och i del av badrumstak.
- Svartmögelpåväxt i material i blindtrösklarna.
- Byggnadsmaterial (provbitar) från lägenheten skickas för analys till laboratorier (av Swedac akrediterade). Provresultat påvisade förekomst av bakterier, blandflora, streptomyces och mögelsvampshyfer och laboratorier påpekar behov av åtgärder.
- Förhöjda emissionspotential finns golvmatta/limskikt/boardskiva och kraftig dominans finns från monoalkylerade och aromatiska kolväten, vilka sannolikt pressats över till boardskivan från plastmattan. Detta i kombination med att mattlim inte torkat på 10 år innebär påverkan på känsliga personer.
- Förekomst av andra ämnen.

Vidare meddelas att mätvärden visar att bakteriemängd i inneluften är högre än i uteluften.

Parterna anlidade externa juridiska ombud och hanteringsordningen blev följande.

1. Anmälan inkom via Miljö- och Hälsoskyddskontoret till Miljö- och Hälsoskyddsnämnden i kommunen som beslutade utifrån
 - konsultföretagets undersökningar konstaterades hyresgästens bostadslägenhet utgöra en risk för olägenhet för människors hälsa enligt Miljöbalkens kapitel 9:3.
 - bostadsföretagets vilja att grundligt gå vidare med att undersöka bostadslägenheten.
 - Miljöbalkens kapitel 26:9, meddelas att fastighetsägaren omgående, senast en vecka efter beslut erhållits erbjuda hyresgästen en ersättningslägenhet till dess att redovisade problem

åtgärdats och att kommande utredningar visar att bostadslägenheten inte utgör någon risk och olägenhet för hälsan.

Vidare meddelar Miljö- och Hälsoskyddsnämnden att föreläggandet grundades på miljöbalkens kapitel 2:3 och kapitel 9:9, att försiktighetsprincip gäller och hänvisar även till huvudbetänkandet i miljöbalksutredningen SOU 1996:103, sida 241: *"I den mån kunskap om sambandet mellan verksamheten och olägenheten inte finns men det finns skäl att anta att samband likväl föreligger, bör bristen på bevisning om orsakssamband inte frita verksamhetsutövaren från att vidta de åtgärder som skäligen kan krävas."*

2. Fastighetsägaren överklagade domen till nästa instans, Länsstyrelsen som meddelar följande.

- Användningen av Miljöbalken har inte ifrågasatts.
- Vid besök i lägenheten av representant från Länsstyrelsen framkom att hyresgästen ville flytta och bohaget därför nerpackat i flyttkartonger. Inget onormalt framkom vid besöket, dock noteras fuktfläckar på väggar i 2 sovrum och mattklister klibbigt på ett ställe i lägenheten. Länsstyrelsen fick ingen klarhet i vid badrumsrenovering om badrumstapet lämnats kvar under nyuppsatt kakel, allt fuktskadat material avlägsnats samt fuktförhållandet i vägg.
- Socialstyrelsens allmänna råd, SOS 1989:45 om bedömning av hälsorisker från vissa golvmaterial. Där meddelas att *"fukt har avgörande betydelse för uppkomsten av skador i golv med avseende på såväl tekniska som hygieniska olägenheter. Obehaglig lukt uppstår ofta i samband med sådana fuktskador. Ohälsa eller irritation på grund av nedbrytning av golvmaterial kan uppkomma även om inte lukt konstateras. Nedbrytningen kan då indikeras genom bl.a missfärgning."*

Länsstyrelsens bedömning är sammanfattningsvis att starka skäl finns att anta att inomhusmiljön i lägenheten är sådan att man kan åsamkas olägenheter gällande hälsan. Fastighetsägaren har inte vidtagit försiktighetsmått till förebyggande av skada eller olägenhet som skäligen kan krävas enligt 9 kap. 9 § andra stycket där det meddelas *"Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa"*.

FÖRSTA AVDELNINGEN - ÖVERGRIPANDE BESTÄMMELSER 2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m.

(Kapitel 2:3 där vi antar att 3 står för §3)

- **3§:** *Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.*

TREDJE AVDELNINGEN - SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VISSA VERKSAMHETER 9 kap. Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (kapitel 9:3 där vi antar att 3 står för §3)

- **3 §** Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig”.

(Kapitel 9:9 där vi antar att 9 står för §9) Särskilda bestämmelser om hälsoskydd

- **9 §** Bostäder och lokaler för allmänna ändamål skall brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur. Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa.

FEMTE AVDELNINGEN – TILLSYN M.M. 26 kap. Tillsyn (Kapitel 26:9 där vi antar att 9 står för §9)

- **9§** En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken skall efterlevas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i ansökningsmål som har rättskraft enligt 24 kap. 1 §. Ett tillståndsbeslut eller en tillståndsdom hindrar dock inte en tillsynsmyndighet från att meddela sådana brådskande förelägganden eller förbud som är nödvändiga för att undvika att ohälsa eller allvarlig skada på miljön uppkommer,

Miljöbalken skall tillämpas i samband med att en verksamhet bedrivs eller planeras att drivas. Vad menas då med en verksamhet? Enligt lexikon, Skoldatanätet (Myndigheten för skolutveckling) med adress: <http://lexikon.nada.kth.se/cgi-bin/sve-sve> beskrivs detta enligt följande:

- Verksamhet (verksamheten verksamheter) subst. fortlöpande sysselsättning, arbete.

I en byggnad sker mer eller mindre olika verksamheter. Men en intressant fråga är om en byggnad i sig kan gå in under denna betäckning, dvs att en verksamhet pågår. En inte allt för vågad bedömningen är väl att byggnaden i sig inte är en verksamhet.

FÖRSTA AVDELNINGEN - ÖVERGRIPANDE BESTÄMMELSER 2 kap. 3 § berör verksamheter (den som bedriver en verksamhet) kan knappast vara tillämpbar i detta sammanhang.

TREDJE AVDELNINGEN - SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VISSA VERKSAMHETER 9 kap. Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. En byggnad i sig är väl knappast en miljöfarlig verksamhet. Här bör förtydliganden ske och med miljöfarlig verksamhet bör väl vara någon form av process som ger avfall som är skadligt och som måste hanteras på lämpligt sätt så inte vatten, mark eller luft skadas som i sin tur riskerar ge människor ohälsa. För byggnader bör väl ändå detta bli aktuellt vid själva byggnationen, reparationer/ombyggnader och vid rivningstillfället. Det är då en verksamhet / process sker. I övrigt finns ingen orsak att beakta kapitel 9. Dock berörs bostäder i detta kapitel under 9 § och lydelsen är

" Bostäder och lokaler för allmänna ändamål skall brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur.

Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa."

det står i första stycket "skall brukas" dvs detta berör någon form av verksamhet i byggnaden.

FEMTE AVDELNINGEN – TILLSYN M.M. 26 kap. Tillsyn och det är väl helt rätt att tillsyn skall ske men det bör nog finnas behörig kompetens för att fatta rätt beslut exempelvis att tydligare kunna ta del av Miljöbalken.

Socialstyrelsen skrift och hur den hanteras är olyckligt. Intressant fråga är vad Socialstyrelsen styrker sina påståenden på. De är inom detta område ingen lagställare men för utgången i detta ärende har denna skrift haft en påverkan.

Intressant fråga är om denna typ av hantering och agerande som inte på något vis är ovanlig främjar en positiv samhällutveckling och mot de miljökvalitetsmål som Sverige ställt upp. Risk finns för en kufiskt situation i framtiden om Miljöbalken tolkas på det sätt som har skett i denna processen. Risk finns att tepresentanterna från kommunens Miljö- och Hälsoskyddsinstans inte har uppfattat Miljöbalken rätt och misstolkat vad som meddelas i den. Detta har sedemera pågått i hela processen vilket gjort att risken är överhängande att felaktiga beslut har fattats. Vidare påtalas från centralt politiskt håll att ytterligare praxis skall fram för att utveckla lagsystemet. Viktigt då att tydliga och fastställda samband påvisas för att vi skall kunna skapa bästa möjliga miljö, leva upp till miljötänkade som påtalas och inte minst följa de 15 miljömål Sverige ställt upp.

BILAGA 3: DE SVENSKA MILJÖMÅLEN OCH REGERINGSARBETET

På regeringsnivå finns starka engagemang för inomhusmiljön, se exempelvis prop. 2002/03:35 Mål för folkhälsan som gör följande utlåtanden: *"Flera hundra tusen människor upplever sådana besvär av inomhusmiljön att de får symptom. I olika studier beträffande upplevda besvär av inomhusmiljön anges ofta som orsak förekomst av fukt och mögel. Sambanden mellan förekomst av mögel och fukt i byggnader och ohälsa kan anses väl belagda"*. Hela propositionen finns tillgänglig under webb-sidan:

http://rixlex.riksdagen.se/htbin/thw?%24%7BHTML%7D=PROP_LST&%24%7BHTML%7D=PROP_DOK&%24%7BSNHTML%7D=PROP_ERR&%24%7BMAXPAGE%7D=26&%24%7BCCL%7D=define+reverse&%24%7BTRIPSHOW%7D=format%3DTHW&%24%7BBASE%7D=PROPARK_IV0203&%24%7BFREETEXT%7D=&PRUB=m%E5l+f%E6r+folkh%E4lsan&DOK=p&PNR=35&ORG=soc%24

Materialet i detta kapitel är inhämtat från Riksdagens och Naturvårdsverkets hemsidor från november månad 2004 och till dagens datum. På dessa hemsidor delges det att övergripande svenska miljömålet är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. För att kunna uppnå detta fattade riksdagen beslut år 1999 att 15 nationella miljö kvalitetsmål i huvudsak ska vara uppfyllda. Dessa är,

- 1: Begränsad klimatpåverkan,
- 2: Frisk luft ,
- 3: Bara naturlig försurning,
- 4: Giftfri miljö,
- 5: Skyddande ozonskikt,
- 6: Säker strålmiljö,
- 7: Ingen övergödning,
- 8: Levande sjöar och vattendrag,
- 9: Grundvatten av god kvalitet,
- 10: Hav i balans samt levande kust och skärgård,
- 11: Myllrande våtmarker,
- 12: Levande skogar,
- 13: Ett rikt odlingslandskap,
- 14: Storslagen fjällmiljö,
- 15: God bebyggd miljö.

Detta skall vara ett led i vår strävan att åstadkomma en ekologiskt hållbar samhällsutveckling och utgör ett riktmärke för allt svenskt miljöarbete, oavsett var och av vem detta bedrivs. Arbetet med de femton miljö kvalitetsmålen vilar på fem grundläggande värden

1. en ekologiskt hållbar utveckling ska främja människors hälsa,
2. värna biologisk mångfald och andra naturvärden,
3. ta tillvara de kulturhistoriska värdena,
4. bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga och
5. trygga en god hushållning med naturresurserna.

Som en följd av inriktningen mot ett hållbart samhälle har Sveriges riksdag beslutat att prioritera landets miljömål till vissa kärnområden, varav ett är den bebyggda miljön. Målet konkretiseras i miljö kvalitetsmål nr 15: *God bebyggd miljö*. I proposition "Vissa inomhusmiljöfrågor (2001/02:128)"

adress: http://mis.myctech.com/nyhetsbrev/nyhetsbrev5_03/2001-02-128.htm

preciseras målsättningen för inomhusmiljön och särskilt vikten av en god inomhusmiljö för barn och ungdomar.

- *Som ett delmål anges att "år 2020 ska byggnader och deras egenskaper inte påverka hälsan negativt".*
- *Detta mål bedöms vara svårt att uppnå, om inte särskilda åtgärder vidtas för att minska fukt- och mögelskador i byggnader.*

Alla de femton miljö kvalitetsmålen är allmänt formulerade. För att kunna omsätta dessa i praktiken måste de preciseras med hjälp av mer konkreta mål. Detta är ett arbete som fortfarande pågår. Exempelvis fastställer riksdagen ett antal *delmål* som i detalj kan ange vilka egenskaper en viss naturtyp bör ha, vilka enskilda föroreningar eller andra problem som behöver åtgärdas och vilka riktlinjer som ska gälla för sådana åtgärder. Därefter har riksdagen i olika beslut fastställt 71 delmål. Riksdagen har även beslutat om fyra målövergripande frågor: Naturmiljö, Fysisk planering och hushållning med mark och vatten samt byggnader, Kulturmiljö och Hälsofrågor.

Fyra av de femton miljö kvalitetsmålen anses mycket svåra att nå inom en generation. Exempelvis bedöms svårigheter i att uppnå målet "*Giftfri miljö*" beroende främst

- *på den diffusa spridningen av gifter från varor och byggnader,*
- *på att giftiga ämnen även i fortsättningen kommer att bildas oavsiktligt, och*
- *på att långlivade ämnen som redan finns spridda i miljön kommer att finnas kvar under lång tid.*

Flera delmål, bl.a. med koppling till människors hälsa, kommer att bli svåra att nå. Det gäller särskilt dem som rör problem med inomhusmiljön, buller från vägtrafik och påverkan från kemikalier.

Samarbetet mellan myndigheter har fördjupats och fortsätter att utvecklas. Det är fortfarande svårt att skapa en samlad syntes bland alla de viktiga detaljer som tillsammans utgör

det omfångsrika arbetet med att anpassa målen till regional och lokal nivå och bidra med insatser för att nå målen och med att följa upp dem. Kopplingen mellan miljöbalken och fysisk planering behöver förtydligas och planeringens roll i vissa avseenden stärkas. *Den nuvarande miljölagstiftningen är effektiv men lagstiftningen och tillämpningen av den behöver vidareutvecklas, bl.a. göra inomhusmiljön hälsosammare. Miljö- och hälsoskyddstillsynen utvecklas alltmer till att i behovsutredningar ha miljömålen som prioriteringsgrund. Det bör utredas möjligheter att ställa krav på befintlig bebyggelse, bl.a. för att förbättra inomhusmiljön och möjliggöra insatser för energibesparing i fastigheter.* Informationsinsatser och kompetensutveckling när det gäller inomhusmiljöfrågor förstärks. För att kunna följa utvecklingen i miljön och bedöma möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen behövs effektiv uppföljning. För hälsofrågor som förknippas med inomhusmiljön föreslås att ett uppdrag ges till de ansvariga myndigheterna att utveckla ett uppföljningsprogram.

Från regeringshåll påtalas att ytterligare krav skall ställas på byggnader. Man betonar att det i vissa frågor inte finns enkla och snabba svar utan i en del fall **behövs först rättsliga praxis skapas**, se mer under kapitel 3. Detta innebär risk för ytterligare arbetsuppgifter i det kommunala fastighetsunderhållet som många gånger är hårt belastad och redan idag utsatt för besparingskrav. Även lagsystemet riskerar att bli otympligt där vi idag kan se tydliga indikationer på missförstånd i samband med dess tillämpning. Detta gör att det ställs stora, kanske t.o.m. omöjliga krav på kommunal fastighetsförvaltning. Nationellt har riksdagen har beslutat att en rad delmål skall vara i hamn för att uppnå de 15 nationella miljömålen, se kapitel 3 och 4. Idag pågår parallellt ett antal offentliga utredningar för att föreslå nya delmål till de nationella miljö kvalitetsmålen. I en del fall påtalas även behov av att **rättsliga praxis måste skapas**. Detta kan få stor betydelse för det kommunala fastighetsarbetet då detta även berör inomhus-miljön och de *ospecificerade byggnadsrelaterade hälsoeffekter* som beskrivs i punkt 1, sid 4. Viktiga spörsmål inför framtiden blir frågeställningar som

- Vilka ytterligare krav kommer att ställas på fastighetsansvariga?
- Vilka krav kan ställas på brukarna av fastigheterna/byggnaderna?

Det blir viktigare att arbeta i förebyggande syfte, inklusive bättre kunskap hos inblandade parter. Uppnå tydliga gränsdragningar mellan för luftmiljön påverkande faktorer, om belastningar härstammar från verksamhet eller från själva byggnadskonstruktionen.

BILAGA 4 : INOMHUSMILJÖ OCH ENERGIANVÄNDNING

MILJÖDEPARTMENTET, SOU 2004:78 (UTDRAG)

I detta regeringsarbete föreslår utredningen att en särskild lag om byggnadsdeklarationer för inomhusmiljö och energianvändning skall införas. De ändamål som en byggnadsdeklaration skall fylla är att:

1. ge ägarna och brukarna uppmärksamhet på frågor om inomhusmiljö och energianvändning
2. ge brukarna incitament till att försöka påverka och påtala eventuella brister i byggnaden
3. ge kommunerna ett underlag i deras tillsynsverksamhet samt
4. ge berörda myndigheter ett underlag för tillsyn och uppföljning av miljömålen.

Utöver nämnda uppgifter bör byggnadsägarna redovisa enkätuppgifter för att fånga upp brukarnas synpunkter på inomhusmiljön och det arbete som bedrivs med inomhusmiljön. Deklarationens syfte är även att

- öka kunskapen om inomhusmiljön och betydelsen av att aktivt arbeta med kvalitetsfrågor
- få byggnadsägare att uppmärksamma, kontrollera och åtgärda sina byggnader samt redovisa vissa förhållanden som rör inomhusmiljön och energianvändningen
- informera om ägarens eget miljöarbete samt vissa uppgifter som gäller ventilation, radon och energi. Frågor om genomförande av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda, utreds för närvarande i annan ordning.

De byggnader som anses särskilt viktiga att deklarerar är där barn och ungdomar vistas, såsom bostäder, skolor och förskolor. Utredningen presenterar förslag till hur ett nationellt register med byggnadsanknutna uppgifter kan byggas upp och knytas till fastighetsregistrets byggnadsdel. [1] [Läs hela delbetänkandet i sin helhet](#)

BILAGA 5: PM OM FUKT, MÖGEL OCH BULLER I BYGGNADER

MILJÖDEPARTMENTET DIR. 2004:16 (UTDRAG)

I detta regeringsarbete konstaterar utredaren att det föreligger stora brister i kunskapsunderlaget beträffande inomhusmiljön och dess effekter. Utredaren föreslår därför att en kartläggning av de fukt- och mögelrelaterade skadorna på byggnader och problem med inomhusbuller görs. Därefter prioriteras vilka åtgärder som är mest angelägna att vidta, då det föreligger behov att få en uppfattning om problemens omfattning och utveckling för att kunna göra en riktig prioritering. Dessutom konstateras:

- att tiden för utredningen varit kort,
- att det till viss del råder oenighet om konsekvenserna av olika skador på byggnader.

Regeringsuppdraget innehöll fem uppgifter

1. Delmål att komma till rätta med fukt och mögel i befintliga byggnader. Byggnaderna fördelas på olika kategorier, t.ex skola, förskola etc.
2. Redovisning av brister i nuvarande regelsystem gällande vägledning för tillsyn och tillämpning av bullerförhållanden i inomhusmiljön.
3. Delmål föreslås gällande buller i inomhusmiljön.
4. Redovisa om syftet med OVK-kontrollen uppnåtts.
5. Lämna förslag om organisation och arbetssätt för en permanent expertgrupp som bl.a. ska analysera fel och skador i byggnader.

Arbetet har inriktats på att studera utredningar, forskningsrapporter och undersökningar som gjorts inom ramen för fukt och mögel samt bullerproblem i byggnader. Därutöver har möten hållits med företag, organisationer, myndigheter samt kommittéer med anknytning till utredningens arbete. De 15 nationella miljö kvalitetsmålen är det "God bebyggd miljö" som är relevant i denna utredning. Sveriges miljöpolitik är att vara ett föregångsland i omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle som dessutom skall beästas. Genom en ambitiös och pådrivande miljöpolitik skall Sverige aktivt bidra till en ekonomisk, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, såväl nationellt som globalt. Gällande delmålet "inomhusmiljö" föreslår att frågor om fukt och mögel samt andra potentiella hälsorisker lyfts fram och bör läggas upp i tre steg.

1. förekomsten av skadlig fukt kartläggs i skolor och förskolor - genomfört år 2006
2. prioritering vad som är rimligt att åtgärda i skolor och förskolor - genomfört år 2007
3. fullfölja de åtgärder som prioriterats inom rimlig tidsperiod i skolor och förskolor - genomfört år 2015.

Gällande bullerstörningar uppkommer detta vanligtvis från trafiken, men förekommer även från installationer i byggnader och verksamheter som bedrivs i byggnader. Dock saknas även här kunskap

som kan bilda underlag för delmålet avseende problem med inomhusbuller. Utredaren föreslår gällande buller i princip samma steghantering som för fukt och mögel. [Läs utredningen i sin helhet](#)

BILAGA 6: FRÅN REGERINGSKANSLIET (UTDRAG)

EKOLOGISK HÅLLBAR SAMHÄLLSPLANERING - Miljödep. (Artikeln uppdaterad 9 juni 2004)

Strategier för en hållbar samhällsutveckling har de senaste åren fått ökad betydelse i svensk politik. Planering, byggande och förvaltning av den byggda miljön betraktas i dag som en del i den samlade politiken för hållbar utveckling. Utvecklingen ställer nya och ökade krav på den fysiska planeringen. En god bebyggd miljö är ett av de 15 miljökvalitetsmålen. Det innebär bland annat att byggnader och anläggningar ska utformas på ett miljö-anpassat sätt, att människor inte ska utsättas för skadliga luftföroreningar, bullerstörningar, skadliga radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker. Den byggda miljön är viktig för att tillfredsställa grundläggande behov i samhället. I detta ingår väl fungerande byggnader, det vill säga bostäder och annan infra-struktur. Den byggda miljön förutsätts fortlöpande anpassas till utvecklingen i samhället. Bygg- och fastighets-sektorn har en viktig uppgift i detta. Byggnader och anläggningar har en lång livslängd och kräver energi för drift samt resurser - material och arbetskraft - för underhåll och reparation. Byggsektorn tar därför en betydande del av våra gemensamma resurser i anspråk. Sektorn, som är en av de största enskilda sektorerna mätt i sysselsättning och ekonomiska termer svarar för cirka 40 procent av allt avfall. Byggsektorn har frivilligt tagit på sig ett miljöansvar för att öka sin kretsloppsanpassning och minska sitt avfall. Att åstadkomma en effektiv resursanvändning på lång sikt inom sektorn är en nödvändig del i en hållbar utveckling.

Fysisk planering

Miljö- och hälsofrågor med anknytning till fysisk planering och bebyggelse ägnas stort intresse redan i nuvarande lagstiftning, plan- och bygglagen (1987:10). Det är viktigt att kunna garantera nuvarande och kommande generationer möjligheter till en god livsmiljö och välfärd. Form och funktion i det dagliga livet är en viktig välfärdsfråga. För att stärka förutsättningarna för kvalitetsarbete i byggd miljö har regeringen formulerat en politisk plattform inom aktionsprogrammet för arkitektur, form and design. Riksdagen har fattat beslut om godkända riktlinjer för samhällsplaneringen. De nationella miljökvalitetsmålen ska tillsammans med övriga nationella mål vara vägledande för fysisk planering och samhällsbyggande. Svårigheterna att tillgodose hushållningsaspekter och miljöhänsyn vid planering, exploatering och förvaltning är flera. Ett exempel är att frågorna inte utreds tillräckligt tidigt i planeringen. Miljönytta och alternativkostnader diskuteras inte tillräckligt.

Viktigt med en hälsosam inomhusmiljö

Riksdagen har beslutat att miljökvalitetsmålet god bebyggd miljö ska kompletteras med ett delmål för inomhusmiljö. Delmålet ska vara uppnått till år 2020 och innebär att byggnader och deras egenskaper inte ska påverka hälsan negativt. Radon, fukt och mögel är faktorer som människor kan utsättas för i

inomhusmiljön och som kan vara skadliga för hälsan. Sambanden mellan till exempel vissa halter av radon och ohälsa är väl dokumenterade, liksom att god ventilation minskar fukthalterna och i vissa fall radonhalterna. Ett första steg för att komma tillrätta med dessa brister är därför en väl fungerande ventilation. Mot bakgrund av ökad förekomst av allergier och annan överkänslighet infördes i Sverige 1992 en obligatorisk funktionskontroll av ventilationssystemen i praktiskt taget alla typer av byggnader.

Utredningar

I översynen av plan- och bygglagstiftningen ingår bland annat att se över det kontrollsystem som lagstiftningen förutsätter för att samhällets krav på byggnader och anläggningar ska kunna uppfyllas samt hur informationen om vilka byggprodukter som används i nya byggnader kan göras tillgänglig. Inomhusmiljön bör vara en angelägenhet för alla inom bygg- och fastighetssektorn. En särskild utredning arbetar därför sedan 2003 med att belysa frågor om obligatoriska eller frivilliga byggnadsdeklarationer (dir. 2002:93). Deklarationerna ska kunna ange husets egenskaper avseende bland annat ventilation, energianvändning och radon och vara en del av den information som normalt lämnas vid ägarbyten och uthyrning av byggnader och lokaler. Vidare ska utredningen belysa utformning och uppbyggnad av ett nationellt register, med uppgifter om byggnaderna, som ger underlag för att följa upp miljömål. Utredningen ska även utvärdera byggförsäkringar enligt lagen (1993:320) om byggförsäkring. Lagen avser ytterst att vara skydd för boende mot ohälsa på grund av byggfel. Resultatet av utredningsarbete i frågor om byggnadsdeklarationer och byggnadsregister ska presenteras senast 1 juli 2004 och frågor om byggförsäkringar senast 1 januari 2005.

Nya delmål till miljömålet god bebyggd miljö

I propositionen, Vissa inomhusmiljöfrågor (prop. 2001/02:128), anges att det fortsatta arbetet med inomhusmiljöfrågor bör inriktas på att komma till rätta med bland annat fukt, mögel och buller. En särskild utredare har tillsatts för att föreslå nya delmål till det nationella miljö kvalitetsmålet god bebyggd miljö vad gäller dessa frågor. Syftet med delmålen är att komma tillrätta fukt, mögel och buller i befintliga byggnader. Utredningen skall därutöver utvärdera den obligatoriska ventilationskontrollen och föreslå en organisation för en permanent expertgrupp som skall ha till uppgift att samla in, analysera och föra ut information om fel och skador i byggnader och anläggningar. Utredningens ska i ett första steg presentera delmålen avseende inomhusmiljön senast 1 juli 2004 och en slutlig redovisning av arbetet senast 1 juni 2005.

Bygga-bo-dialogen

I maj 2003 slöts en unik överenskommelse mellan regering, företag och kommuner - den så kallade Bygga-bo-dialogen. Miljöminister Lena Sommerstad undertecknade tillsammans med 15 företag och fyra kommuner en överenskommelse om åtgärder för att skapa en hållbar bygg- och fastighetssektor.

Ytterligare 17 aktörer har senare undertecknat överenskommelsen. Bygga-bo-dialogen togs fram i dialog mellan regeringen, företag och kommuner under tre år. Överenskommelsen innebär att tre områden prioriteras i arbetet med att skapa en hållbar utveckling inom bygg- och fastighetssektorn:

- Effektiv energianvändning
- Effektiv resursanvändning
- Hälsosam inomhusmiljö

Dessutom har konkreta åtaganden undertecknats av aktörerna enligt följande :

1. planera för hållbart samhällsbyggande
2. systemval och upphandling med livscykelperspektiv och helhetssyn
3. användning av bästa möjliga teknik
4. kvalitet i bygg- och förvaltningsprocessen
5. klassning av bostäder och lokaler
6. förvalta för en bättre byggd miljö
7. kompetensutveckling inom bygg- och fastighetssektorn

Det fortsatta arbetet bedrivs av Boverket.

Lantmäteriverksamhet

Lantmäteriet erbjuder information om fastigheter, deras ägare, adresser, värden och inbördes förhållanden i sitt fastighetsregister. Den digitala registerkartan är ett stort produktionsuppdrag.

Internationellt engagemang

Internationellt deltar Miljödepartementet i uppföljningen av Habitatagendan, ett handlingsprogram för hållbar utveckling av städer och stadsbebyggelse som antogs vid FN-konferensen Habitat II 1996 i Istanbul. Handlingsplanen följdes upp under 2001 då en svensk nationalrapport presenterades. I september 2004 genomförs World Urban Forum i Barcelona av FN (UN-Habitat) för att fokusera på ett antal aktuella frågeställningar kring bebyggelse och samhällsplanering. Sverige kommer att medverka aktivt vid denna konferens. Inom EU pågår för närvarande arbetet med att utarbeta en temainriktad strategi för stadsmiljö i syfte att förbättra och utveckla livsbetingelserna i många europeiska städer. Under sommaren och hösten 2004 ska olika arbetsgrupper utarbeta mer konkreta förslag. Europeiska kommissionen ska presentera ett färdigt förslag sommaren 2005. Sverige är även aktivt i arbetet med regional utvecklingsplanering för ett långsiktigt hållbart samhälle inom ramen för ESDP (European Spatial Development Perspective) och EU:s Interregprogram. Miljödepartementet deltar aktivt i Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande) planering av en internationell konferens 30 juni-4 juni 2005 för att öka utbytet mellan forskare och praktiker kring urbana frågor.

MILJÖ OCH HÄLSA - Miljödep. (Artikeln senast uppdaterad 7 maj 2004)

Den miljörelaterade ohälsan på grund av luftföroreningar har i allmänhet minskat genom skärpta krav på utsläpp från industrier, förbränningsanläggningar och trafik. Många problem kvarstår dock som kan medföra hälsorisker för befolkningen. Nya problem har också tillkommit till exempel genom den ökade användningen av kemikalier i olika produkter som kan spridas i miljön. Fortsatt arbete med åtgärder och bevakning av utvecklingen är därför nödvändigt. Politikområdet miljö och hälsa är idag mycket uppmärksammat, och det berör såväl den sociala politiken som miljöpolitiken i Sverige. Delområdena inom miljö och hälsa är:

- Luftföroreningar
- Kemikalieanvändning
- Buller
- Inomhusmiljö
- Tillgång till grönområden och möjlighet till friluftsliv

De nationella miljökvalitetsmål som berörs är därmed i första hand Frisk luft, Giftfri miljö och God bebyggd miljö även om flera av de andra miljömålen också innehåller direkta eller indirekta hälsoaspekter. Det finns också en koppling till några av de nationella målområdena för folkhälsan, speciellt Sunda och säkra miljöer och produkter, Ökad fysisk aktivitet och Goda matvanor och säkra livsmedel.

KRETSLOPPSPOLITIK - Miljödep. (Artikeln senast uppdaterad 29 oktober 2004)

Vår produktion och konsumtion leder till stora mängder avfall. En viktig del i kretsloppsarbetet är därför en ekologiskt god avfallshantering. Flera av miljökvalitetsmålen knyter an till produkter. För att uppnå målen krävs bland annat en strategi för en miljöorienterad produktpolitik. Kretsloppsarbetet behöver utvecklas, bland annat genom samordning av olika myndigheters insatser inom produktpolitik och avfallshantering. Varor påverkar miljön över gränserna. Regeringen vill därför skapa en produktpolitik som ger förutsättningar för en effektiv inre marknad med ökad handel samt starkt skydd för människors hälsa och för miljön. Sverige bör aktivt medverka i Europeiska kommissionens arbete med en integrerad produktpolitik och strategier för resursanvändning och avfallsåtervinning. Bland annat pågår arbete med en miljöorienterad produktpolitik inom EU. Regeringen lade i maj 2003 fram propositionen "Ett samhälle med giftfria och resurssnåla kretslopp" (prop. 2002/03:117). I denna proposition föreslår regeringen mål, strategier och åtgärder för att få ett samhälle med giftfria och resurssnåla kretslopp. Avfall är både en resurs och ett miljöproblem, en resurs som ska användas och ett miljöproblem som ska minimeras. Konsumenterna är en viktig målgrupp i avfallspolitiken, och regeringen vill göra det enklare för alla att sortera sitt avfall, särskilt det farliga avfallet. Återvinningen av förpackningar och annat avfall är en bra princip som ska utvecklas, i linje med Sveriges och EU:s avfallspolicy. Avfallsmängden ska minska och dess farlighet ska förebyggas. Avfallshanteringen ska inte ses bara som en resursfråga och ett miljöproblem, utan också som infrastruktur.

Ökat producentansvar och minskad mängd avfall

Syftet med en miljöorienterad produktpolitik är att förebygga och minska produkters negativa påverkan på miljö och människors hälsa under produkternas hela livscykel. Alla aktörer har ett ansvar. Vår ekonomiska utveckling bygger till stor del på produktion och konsumtion av produkter. Dessa förbrukar material och energi. Att få balans i hur vi utnyttjar våra gemensamma resurser är avgörande för att skapa ett hållbart samhälle. Det är också en del i arbetet med att uppnå många av de miljökvalitetsmål riksdagen beslutat om. Vår produktion och konsumtion leder till stora mängder avfall. En viktig del i kretsloppsarbetet är därför en ekologiskt god avfallshantering. Avfallshanteringen är en nödvändig infrastruktur som måste fungera i samhället. Många nya styrmedel har beslutats under senare år samtidigt som engagemanget hos olika aktörer har ökat kraftigt. Det ställer stora krav på system som är trovärdiga och lättillgängliga för såväl producenter som konsumenter. För att närma sig ett ekologiskt omhändertagande av avfall är det nödvändigt att mängden avfall minskar. Producenter måste redan vid tillverkningen av en produkt tänka över dess miljöpåverkan i ett livscykel-perspektiv. Såväl konstruktion och materialval som energiförbrukning vid tillverkning och användning måste vägas in. Hållbara kretslopp går dessutom bara att nå om en större andel avfall kan återanvändas och återvinnas. Det sparar såväl material som energi, samtidigt som miljöproblem från avfallshanteringen kan minska. Lagstiftningen om producentansvar och förbud mot deponering av avfall är delar i regeringens arbete inom området. Propositionen 2002/03:117 vidareutvecklar producentansvaret för förpackningar och returpapper. Kommunerna föreslås få ett större inflytande över informationen och planeringen kring producentansvaret. Även retursystemet för aluminiumburkar och PET-flaskor utvecklas vidare och på sikt utökas det till alla plast- och metallförpackningar för konsumtionsfärdiga drycker. Regeringen föreslår också nya delmål kring ökad biologisk behandling för att bättre ta tillvara näringsämnen och fosfor ur matavfall. En viktig del i arbetet med att styra över avfallshanteringen till att bli ekologiskt hållbar är att minska det farliga avfallet. Hälsofarliga eller på andra sätt skadliga ämnen måste bort från kretsloppen. Här kommer regeringen bland annat att göra kommunernas ansvar för hushållens farliga avfall tydligare. Regeringen kommer också att ställa krav på att långtidsförvara kvicksilver djupt ner i berg.

Synpunkter på stöd till källsortering

Regeringen föreslår att det införs ett nytt tillfälligt investeringsstöd för att inrätta källsorteringsutrymmen i flerbostadshus. Stödet ska träda i kraft den 1 januari 2005 och gälla till den 30 juni 2006. Detta förslag har skickats ut på remiss till 85 myndigheter och organisationer i Sverige. Men även andra som vill lämna synpunkter på förslaget är välkomna att göra det. Sista dag att svara på remissen är den 2 oktober. Svarsdatum för delar som rör förslaget till lagtext har dock redan passerat.

**BILAGA 7: Miljörådets utvärdering av Sveriges 15 miljömål (februari 2004)
och de miljömål som främst berör fastighetsområdet (UTDRAG)**

Nr 4: Giftfri miljö, diffusa spridningen av gifter från varor och byggnader.

Nr 15: God bebyggd miljö, delmål med koppling till människors hälsa och särskilt de som rör problem med inomhusmiljön.

Miljörådet bedömer svårighet att följa regeringens tidplan att uppnå dessa miljömål. Faktorer som bör utvecklas är lagstiftningen och dess tillämpning för att

- stärka miljöperspektivet i samhällsplaneringen
- effektivisera tillsynen
- göra inomhusmiljön hälsosammare.

Effektivare uppföljning av miljö- & hälsoskyddstillsynen fordras och att den skall utvecklas till att ha miljömålen som prioriteringsgrund. I hälsofrågor kring inomhusmiljön föreslås att uppdrag ges till ansvariga myndigheter att utveckla uppföljningsprogram.

- Myndigheten bör utreda möjligheterna att ställa krav på befintlig bebyggelse för att förbättra inomhusmiljön.
- Informationsinsatser och kompetensutveckling gällande inomhusmiljöfrågor förstärks.

[3] [*Rapporten i sin helhet*](#) (Miljörådets utvärdering av Sveriges 15 miljömål)

BILAGA 8: MYNDIGHETER

Till Regeringskansliets verksamhet hör myndigheter och statliga bolag som ansvarar för den löpande verksamheten inom statsförvaltningen. Till varje departements verksamhetsområde hör ett antal statliga myndigheter. Det är myndigheterna som svarar för den löpande verksamheten inom statsförvaltningen. Regeringen bestämmer mål, riktlinjer och fördelningen av resurserna för myndigheternas verksamhet. Men den bestämmer inte hur myndigheterna ska tillämpa en lag eller hur de ska besluta i olika ärenden. Det är flera departement som arbetar med området Miljö och hälsa. Förutom Miljödepartementet är det främst Socialdepartementet men även Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet som arbetar med frågorna. Centrala myndigheter som arbetar med miljö- och hälsofrågor är t.ex. Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Boverket, Socialstyrelsen, Livsmedelsverket och Statens Folkhälsoinstitut. Regionala och lokala myndigheter som länsstyrelser och kommuner berörs förstås också. Nedan redovisas en sammanställning över myndigheter som på något sätt varit i kontakt med området fysisk inomhusmiljö.

1. Miljödepartementet

Boverket är den nationella myndigheten för samhällsplanering, stadsutveckling, byggande och boende. Myndigheten arbetar för en mänsklig bostads- och bebyggelsemiljö med bostäder till rimliga kostnader samt för ett effektivt, säkert, hälsosamt och miljöanpassat byggande. Boverket verkar även för en hållbar användning av mark och vatten.

Småhusskadenämnden fonden för fukt- och mögelskador lämnar bidrag till kostnaderna för att åtgärda fukt- och mögelskador i småhus.

Naturvårdsverket är samordnare och pådrivare i miljöarbetet - nationellt, inom EU och internationellt. Myndigheten tar fram och förmedlar kunskaper på miljöområdet, utarbetar förslag till mål, åtgärdsstrategier och styrmedel i miljöpolitiken samt genomför miljöpolitiska beslut. Naturvårdsverket ska även följa upp och utvärdera miljösituationen och miljöarbetet som underlag för en fortsatt utveckling av miljöpolitiken.

2. Näringsdepartementet

Arbetslivsinstitutet, ALI är ett nationellt kunskapscentrum för arbetslivsfrågor. På uppdrag av regeringen bedriver institutet forskning, utveckling och utbildning. Vid institutet finns Arbetslivsbiblioteket med service för såväl forskare som allmänhet. Institutet ger utbildningar för bland annat företagshälsovårdens personal men erbjuder även kortare kurser och seminariedagar.

Arbetsmiljöverket, AV är en tillsynsmyndighet som ska minska riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetslivet och medverka till att förbättra arbetsmiljön så att alla får en bra och utvecklande arbetsplats. AV skriver regler/föreskrifter för arbetsmiljön och ansvarar för officiell statistik om arbetsmiljö och arbetsskador i Sverige (ISA-statistiken). Till verket hör tio Arbetsmiljöinspektioner som kontrollerar att arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen följs på landets arbetsplatser.

3. Socialdepartementet

[Socialstyrelsen \(Sos\)](#) utövar tillsyn, utvecklar, samordnar samt bedriver utbildning inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten.

[Statens folkhälsoinstitut \(FHI\)](#) följer upp, utvärderar och sprider kunskap om metoder inom folkhälsoområdet samt bedriver tillsyn inom områdena alkohol, narkotika och tobak.

4. Finansdepartementet

[Statens fastighetsverk](#) Statens fastighetsverk vill göra svenska folket stolt över statens egendomar, våra nationalbyggnader och fria marker; slott och kungsgårdar, teatrar, museer, ambassader och en sjundedel av Sveriges mark. De äger allt detta tillsammans och SFV:s uppgift är att förvalta det på bästa sätt. Förtydligande: Fastighetsverket har via Moderna Museet och Arkitektmuseet kommit i kontakt med området, se bl.a Fastighetsverkets projektrapport, 2004-05-28 med Dnr 223-892/01

5. Jordbruksdepartementet

[SIS Miljömärkning AB](#), ansvarar på uppdrag av regeringen för den nordiska och europeiska miljömärkningen, Svanen och Blomman.

6. Justitiedepartementet

[Domstolsverket \(DV\)](#) 551 81 Jönköping Tfn 036 - 15 53 00
Arbetsområde: Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, arrendenämnderna, hyresnämnderna och Rättshjälpsmyndigheten. Förtydligande: Domstolsväsendet har kommit i kontakt med området fysisk inomhusmiljö genom länsstyrelsen i Stockholms län ärendenummer / beteckning 18631-99-44920

7. Utbildningsdepartementet

[Skolverket](#) är central förvaltningsmyndighet för det offentliga skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna samt för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Skolverkets roll i det svenska utbildningssystemet är att ange mål för att styra, att informera för att påverka och att granska för att förbättra. Skolverket granskar verksamheterna på många olika sätt, men oavsett metod är fokus alltid att hävda varje individs rätt till kunskap och personlig utveckling.

[Myndigheten för skolutveckling](#) ska stödja huvudmäns och lokala enheters arbete med lokal verksamhetsutveckling i förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning.

8. Utrikesdepartementet

[Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC](#) är central myndighet för teknisk kontroll och fungerar bland annat som ackrediteringsorgan för laboratorier, certifieringsorgan och miljökontrollanter.